

Politieke participatie en motivaties

*Verkiezingsparticipatie tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
in Nederland*

Bachelorscriptie

Universiteit Utrecht

Faculteit Sociale Wetenschappen

Opleiding Sociologie

Daan Roozeboom – 3415686

Wing Fong Lai – 3172376

Begeleider: Drs. Zoltán Lippényi

24 Juni 2011

We willen Zoltán Lippényi graag bedanken voor zijn hulp en commentaar gedurende het schrijven van deze bachelorscriptie. Dankzij de leerzame en inspirerende bijeenkomsten hebben wij deze scriptie succesvol kunnen voltooien.

Abstract

In dit onderzoek kijken we naar verklarende factoren om het verschil in verkiezingsparticipatie tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Nederland. Dit doen we aan de hand van drie theorieën; de rationele keuzetheorie, theorie van expressief stemmen en de socialisatietheorie. Deze drie theorieën hebben wij getoetst door hypothesen op te stellen die betrekking hebben op informatievoorziening, vertrouwen in het democratisch stelsel, voorkeur hebben voor een specifieke partij, expressief gedrag en opleidingsniveau. Onze data komt van de European Social Survey (ESS, 2002, 2004, 2006 en 2008). Door middel van een regressie analyse wordt gepoogd de verschillende hypothesen te toetsen om zo tot een verklaring te komen.

Aan de hand van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat er een verschil is in de verkiezingsparticipatie tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Nederland. De hypothesen die gestoeld zijn op de rationele keuzetheorie, en in mindere mate de socialisatietheorie blijken significant effect te hebben op verkiezingsparticipatie. Wij konden echter geen indicatoren vinden die significant meer invloed hadden dan anderen op de verklaring van het verschil in verkiezingsparticipatie tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen.

Keywords: Verkiezingsparticipatie; Niet-westerse allochtonen; Rationele keuzetheorie; Theorie van expressief stemmen; Socialisatietheorie; Nederland; European Social Survey

Inleiding

In dit onderzoek wordt het stemgedrag van niet-westerse allochtonen in Nederland bekeken. Nederland begint steeds meer immigranten te kennen. Het aantal allochtonen is in tien jaar tijd toegenomen met ruim één miljoen mensen.

Nederland streeft in haar democratisch stelsel naar een evenwichtige politieke vertegenwoordiging van verschillende groepen in de samenleving. Hiervoor is de participatie van zowel autochtone als allochtone burgers een belangrijk vereiste. Echter stemmen allochtonen in verhouding minder dan autochtonen, waardoor zij minder gerepresenteerd worden en er minder voor hun belangen wordt opgekomen

door politici. Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2006 hadden 32% allochtonen hun stem uitgebracht ten opzichte van 83% autochtonen.

Er is tot nu toe weinig onderzoek naar de verkiezingsparticipatie van niet-westerse allochtonen in Nederland, en wij weten vooral weinig over de mechanismen die zo'n groot verschil in politieke participatie veroorzaken. Het onderzoek dat bestaat (Van Heelsum & Tillie, 2000; Fennema & Tillie, 2000; Michon & Tillie, 2003a, 2003b; Van Heelsum, 2006) richt zich vooral op het verklaren van de partijkeuze van allochtonen. Met onze contributie hopen wij bij te dragen aan het formuleren van een verklaring voor de achterblijvende opkomst van allochtone Nederlanders. In dit onderzoek hopen we deze mechanismen aan te tonen en hiermee een ook de beleidsmakers ideeën te verstrekken hoe de allochtone participatie bij de verkiezingen verhoogd kan worden.

In dit onderzoek kijken wij waarom er verschillen zijn tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Nederland in verkiezingsparticipatie. Wij zullen ons gaan richten op de landelijke Tweede Kamerverkiezingen.

Ons onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe is het verschil in participatie bij de verkiezingen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Nederland te verklaren?

Theorie en hypothesen

Carlsson en Johansson-Stenman (2010) maken onderscheid tussen drie verschillende soorten theorieën die verkiezingsparticipatie verklaren: rationele keuzetheorie, theorie van expressief stemmen, en de socialisatietheorie. Deze indeling zal ook in ons onderzoek centraal staan.

Rationele keuzetheorie

De rationele keuzetheorie gaat ervan uit dat mensen stemmen om hun belang vertegenwoordigd te zien in de politiek. Individuen wegen de kosten en baten van al dan niet te stemmen af en op basis daarvan gaan ze hun stem wel of niet uitbrengen (Downs, 1957).

Een belangrijke kostenpost bij het stemmen is informatieverwerving. De kiezers hebben informatie nodig over de kandidaten, hun standpunten, maar ook over wanneer, waar en hoe ze hun stem kunnen uitbrengen. Wanneer een groep makkelijker aan informatie komt, des te minder moeite het kost om uit te zoeken welke partij er de juiste belangen vertegenwoordigt van de groep of de individu. Met andere woorden; de kosten van het uitbrengen van de stem zijn lager als men makkelijker aan informatie komt.

H1: Naarmate men meer de beschikking heeft over relevante informatie rond de verkiezingen, is de kans dat men gaat stemmen groter.

Mensen gaan enkel stemmen wanneer het hen iets oplevert. Dat wil zeggen dat de baten hoger moeten zijn dan de kosten. De baten van het stemmen zijn hoger wanneer men het gevoel heeft dat de stem goed benut wordt. De kosten van het stemmen zijn lager wanneer iemand het gevoel heeft dat er wat met zijn/haar stem gebeurt, en dat de stem ook daadwerkelijk invloed heeft (Miller & Listhaug, 1990). Voor beide overwegingen geldt dat men niet het gevoel wil hebben voor niks de inspanning van het stemmen te verrichten. Het gevoel dat er iets goeds gebeurt met de stem die men uitbrengt, valt te vertalen als het vertrouwen dat men heeft in de werking van de democratie (Ragsdale & Rusk, 1993; Pattie & Johnston, 2001; Bélanger & Nadeu, 2005).

H2: Naarmate een individu meer vertrouwen heeft in de werking van het democratisch stelsel, zal de kans dat hij/zij gaat stemmen groter zijn.

Wanneer een partij dicht bij de voorkeuren van een individu ligt, en dat al duidelijk is voor deze individu, zal het proces van oriëntatie op de verschillende opties tot stemmen ingekort worden. Met andere woorden: het proces om tot stemmen over te gaan kost minder moeite (de kosten gaan omlaag). De opbrengsten van de uitgebrachte stem gaan tegelijkertijd omhoog, daar de stem goed besteed is.

H3: Naarmate de individu meer een specifieke partij aanhangt, is de kans groter dat hij/zij gaat stemmen.

Theorie van expressief stemmen

De theorie van expressief stemmen (Buchanan, 1954) gaat er vanuit dat mensen vooral gaan stemmen omdat ze hiermee iets willen uitdrukken. Dit kan hun sympathie tegenover een kandidaat zijn en/of dat ze waarde hechten aan de daad van het stemmen. Copeland en Labrand (2000) vergelijken deze motivatie om te stemmen met het versturen van een beterschapskaartje. Het verzenden van het kaartje beïnvloed het ziekteproces niet, en de uiteindelijke uitkomst ook niet. Toch sturen per jaar miljoenen mensen deze kaartjes om een daad te stellen. Deze daad is van intrinsieke waarde voor het individu zelf. Bij de theorie van expressief stemmen gaat men er vanuit dat mensen vooral vanuit intrinsieke motivatie gaan stemmen. Er wordt waarde gehecht aan de daad van het stemmen.

H4: Naarmate men meer expressieve vormen van politiek gedrag laat zien, is de kans dat men gaat stemmen groter.

Socialisatietheorie

Deze theorie gaat ervan uit dat mensen gesocialiseerd zijn om te stemmen. Volgens deze theorie worden gedragspatronen, normen en waarden geïnternaliseerd en aangeleerd door onder andere het onderwijs, familie en de media. Deze social agents representeren en verstrekken de sociale norm of het voor de democratie van essentieel belang is dat mensen stemmen (Tullock, 2000; Grossman & Helpman, 2001). Het hoger onderwijs speelt in de socialisatieproces een belangrijk rol. In instituties van hoger onderwijs wordt ook vaker in het onderwijs zelf het belang van meepraten en betrokken zijn in de democratie benadrukt. Mensen die hoger onderwijs hebben genoten, zullen zodoende actiever deelnemen in politiek dan mensen die lager opgeleid zijn (Milligan et al., 2004). Vervolgens zullen mensen deze waarden en normen overgeven aan hun kinderen. En zullen deze kinderen ook eerder participeren in verkiezingen.

H5a: Wanneer men hoger onderwijs heeft genoten zal eerder in verkiezingen geparticipeerd worden dan wanneer men geen hoger onderwijs heeft genoten.

H5b: Naarmate de ouders van een individu hoger opgeleid zijn, is de kans dat hij/zij gaat stemmen groter.

Data en methoden

Data

Om het stemgedrag van allochtonen en autochtonen te bestuderen maken wij gebruik van de eerste vier ronden van de European Social Survey (ESS, 2002, 2004, 2006, 2008) in Nederland.

Het ESS is een longitudinaal onderzoek in (tegenwoordig) dertig verschillende Europese landen. Het onderzoek is begonnen in 2002 en wordt tweejaarlijks gehouden. Voor het ESS zijn mensen van 15 jaar en ouder gevraagd om mee te werken aan het onderzoek. Zij zijn aselekt gekozen door een adressensteekproef en vervolgens binnen het huishouden gevraagd wie er als eerste jarig zou zijn. De data is verzameld door middel van een mondelinge vragenlijst en een aanvullende schriftelijke vragenlijst. Wij zullen dus voor ons eigen onderzoek gebruik gaan maken van data uit de eerste vier ronden. Wij hebben hierbij de data van het ESS ingeperkt door alleen te kijken naar de kiesgerechtigde respondenten, die ouder dan 18 jaar waren tijdens de afname van de vragenlijsten.

Het interview is afgenomen in het Nederlands. Het respons in Nederland op het ESS onderzoek was in 2002/2003 68%, in 2004/2005 64%, in 2006/2007 60% en in 2008/2009 50%.

Wij hebben 1495 missings weggefilterd. Per variabele zullen we kort vermelden hoe missings zijn behandeld. Na het wegfilteren van de missings bestaat onze data uit 6230 respondenten.

Operationalisering en beschrijving van variabelen

Afhankelijke variabele

Onze afhankelijke variabele is of een respondent bij afgelopen landelijke verkiezingen zijn/haar stem heeft uitgebracht of niet. Er waren echter ook respondenten, die niet stemgerechtigd waren (2,4%). Deze hebben wij daarom als missings behandeld. We kwamen uiteindelijk op 86,8% respondenten, die hun stem hebben uitgebracht, en 13,2% respondenten, die niet hebben gestemd tijdens de afgelopen landelijke verkiezingen.

Onafhankelijke variabelen

Afkomst

Om de herkomst en generatie te meten wordt gekeken of de respondent in Nederland of in een niet-westers continent is geboren. De niet-westerse continenten, waar de allochtonen vandaan kwamen, waren Zuid-Amerika (incl. Caraïben), Azië (incl. Turkije) of Afrika.

Van de respondenten die in Nederland zijn geboren, hebben we te maken met autochtonen, alsmede tweede generatie allochtonen. Conform de definitie die door het CBS wordt gebruikt wordt de respondent als tweede generatie allochtoon gekenmerkt als één van beide ouders in het buitenland is geboren (Feskens, 2007).

Bij deze variabele hebben we Westerse allochtonen uit onze data weggefilterd. Zij waren namelijk niet de doelgroep binnen onze onderzoek.

Informatievoorziening

Informatievoorziening wordt gemeten door te kijken naar hoe vaak er naar politiek gekeken, gelezen of geluisterd wordt op televisie, in de kranten en/of op de radio. Bij de variabelen hadden de respondenten 8 antwoordmogelijkheden, namelijk ‘helemaal niet’, ‘minder dan half uur’, ‘tussen half uur en één uur’, ‘tussen één en anderhalf uur’, ‘tussen anderhalf en twee uur’, ‘tussen twee en tweeënhalf uur’, ‘tussen tweeënhalf en drie uur’, ‘meer dan drie uur’. We hebben de gestandaardiseerde waarden berekend van de drie variabelen en het gemiddelde genomen om de variabele informatie aan te maken.

Vertrouwen in politiek

We meten vertrouwen ook met behulp van een index. De index bestaat uit de volgende variabelen: ‘vertrouwen in parlement’, ‘vertrouwen in het rechtsstelsel’ en ‘vertrouwen in politici’, allemaal gemeten op een schaal van 0 naar 10. We kunnen spreken van een betrouwbare index, aangetoond door een hoge waarde van Cronbach’s Alpha ($\alpha = .827$)¹. Bij deze variabele hebben we de gestandaardiseerde waarden berekend en de gemiddelde genomen van deze drie variabelen.

¹ Een score van .7 voor Cronbach’s Alpha is nodig om een schaal betrouwbaar te noemen.

Partijvoorstander

Een voorkeur geven aan een bepaalde politieke partij meten we aan de hand van de vraag of de respondent meer verbonden voelt met een specifieke partij dan aan andere partijen.

Expressief gedrag

Om expressief gedrag te meten kijken we naar het antwoord op de vraag of een respondent een campagnebadge of sticker heeft gedragen of laten zien in de afgelopen 12 maanden. We hebben gekozen voor deze manier van meten op basis van een onderzoek van Copeland & Labrand (2002).

Opleidingsniveau respondent

Opleidingsniveau van de respondent is gemeten aan de hand van de hoogst genoten opleiding in Nederland in ISCED-categorieën ('International Standard Classification of Education' ISCED). De categorieën zijn 'minder dan lager onderwijs (ISCED 0-1)', 'lager secundair onderwijs voltooid (ISCED 2)', 'hoger secundair onderwijs voltooid (ISCED 3)', 'postsecundair onderwijs voltooid (ISCED 4)', 'hoger onderwijs voltooid (ISCED 5-6)'. We hebben er een dichotome variabele van gemaakt, waarbij een '1' staat voor hoger onderwijs voltooid (ISCED 5-6) en een '0' voor alle andere categorieën. Bij deze variabele hebben we respondenten uit de data gelaten die of als opleiding 'anders' hadden opgegeven (0,0%; 3 respondenten) of geweigerd hadden een antwoord te geven.

Opleidingsniveau vader

Ook bij deze variabele hebben we gekeken naar de ISCED score en vervolgens weer een dichotome variabele van gemaakt. Ook hier hebben we weer rekening gehouden met de antwoordcategorie 'anders' (0,2%; 11 respondenten) en het weigeren om een antwoord te geven.

Controlevariabele

We controleren in ons onderzoek op leeftijd.

In tabel 1 hebben we de beschrijvende statistiek van de onafhankelijke, afhankelijke en controlevariabelen weergegeven. De onafhankelijke variabele over de afkomst van

een respondent hebben we in tabel 1 weergegeven aan de hand van het percentage autochtonen en allochtonen. Alle andere variabele hebben we het minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van weergegeven.

Tabel 1. Beschrijvende statistiek van onafhankelijke, afhankelijke en controlevariabelen (N = 6230).

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Stem uitgebracht afgelopen verkiezingen	0,00	1,00	0,87	0,34
Informatievoorziening	-1,24	4,30	0,00	0,67
Hoger onderwijs voltooid	0,00	1,00	0,27	0,44
Opleidingsjaren vader	0,00	1,00	0,13	0,34
Vertrouwen in politiek	-2,63	2,38	0,00	0,86
Dragen van campagnebadge/sticker	0,00	1,00	0,04	0,20
Partijvoorstander	0,00	1,00	0,61	0,49
Leeftijd	18	95	49,72	16,64
Afkomst	94,1% autochtoon en 5,9% allochtoon			

Analysemethoden

Voor onze analyses zullen we gebruik maken van een multiple logistische regressie analyse.

Onze analyse zal aan de hand van drie modellen gebeuren. Het eerste model bestaat uit de afhankelijke variabele en één onafhankelijke variabele, namelijk de afkomst van een respondent. Verder zit ook de controlevariabele in het model. Het tweede model bestaat uit de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabelen (met uitzondering van de afkomst van een respondent, die is er uit gelaten). Ook hier is de controlevariabele aanwezig. Het derde model bestaat uit alle variabelen.

Resultaten

In onze eerste model kijken wij eerst naar het effect van afkomst van een respondent op verkiezingsparticipatie. Hierbij controleren we voor leeftijd. Onze R² is hierbij 0,011. Er wordt slechts 1,1% verklaard door de afkomst van een respondent. De verklarende kracht van enkel afkomst is dus erg laag. Wel blijkt het effect van afkomst op verkiezingsparticipatie significant. We vinden een B-waarde van -0,131

(sig. = 0,00). Deze score geeft aan dat autochtonen meer stemmen dan niet-westerse allochtonen als we kijken naar de afkomst van respondenten en controleren voor leeftijd.

In ons tweede model hebben we de onafhankelijke variabele over de afkomst van een respondent uit het model gehaald en verder alle onafhankelijke variabelen (opleiding, vertrouwen, opleiding vader, partijvoorzitter, informatievoorziening) getoetst. Zo kijken we naar de invloed van onze hypothesen zonder te controleren voor de invloed van afkomst. Dit doen we om later te kijken of er een verschil in B-waarden ontstaat tussen het tweede en derde model. Zo hopen we een uitspraak te kunnen doen over of een van de hypothesen een sterkere invloed, of minder sterke invloed heeft voor niet-westerse allochtonen dan voor autochtonen. Als het effect van een afhankelijke sterk daalt bij toevoeging van afkomst, dan is die variabele van belang in het verklaren van allochtoon-autochtoon verschil. Model 2 heeft een R^2 van 0.096 (sig.= 0.000).

Voor ons derde model voegen we alle onafhankelijke variabelen uit onze hypothesen toe (opleiding, vertrouwen, opleiding ouders, partijvoorzitter, informatievoorziening en de afkomst) en controleren we wederom voor leeftijd. We vergelijken niet-westerse allochtonen met autochtonen.

Onze R^2 is in het derde model 0,102. De verandering ten opzichte van model 1 in R^2 is 0,091 (sig.=0.000). De variabelen uit onze hypothesen zorgen dus voor meer verklarende kracht voor verkiezingsparticipatie in vergelijking met model 1. Ze bepalen dus allen, met uitzondering van expressief gedrag, of iemand de gang naar de stembus maakt of niet.

We vinden in dit model een B-waarde voor afkomst van -0,115 (sig. = 0,00). De B-waarde in vergelijking met het eerste model is dus gedaald. De toegevoegde variabelen hebben zodoende een deel van het verschil in verkiezingsdeelname tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen verklaard. Autochtonen blijven echter wel meer stemmen dan niet-westerse allochtonen.

Er is tussen model 2 en 3 een kleine verandering in de R^2 (0,006; sig. 0,00). Er is sprake van een significant minder verklarende kracht als we afkomst uit onze model halen en verder alleen rekening houden met alle andere onafhankelijke variabelen.

In tabel 2 hebben we de B-waarden en standaard error van de drie modellen weergegeven. Ook hebben we in de tabel de R² (en verklaarde variantie in percentage) weergegeven.

Tabel 2. R², B-waarden en standaard error van de drie modellen (op de afhankelijke variabele stemgedrag).

	Model 1		Model 2		Model 3	
	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error
Constante	.829*	.014	.760*	.015	.774*	.015
Afkomst	-.131*	.018			-.115*	.018
Leeftijd	.001*	.000	.001*	.000	.000	.000
Informatievoorziening			.054*	.006	.053*	.006
Badge			7.487 ^{E-5}	.020	.004	.020
Opleiding			.061*	.010	.059*	.010
Opleiding vader			.001	.013	.004	.013
Vertrouwen			.063*	.005	.063*	.005
Partijvoorstander			.105*	.013	.103*	.009
R ²	.011		.096		.102	
Verklaarde variantie	1,1%**		9,6%**		10,2%***	

* = P < 0.05

** = zeer zwak verband

*** = zwak verband

Aan de hand van de drie modellen zullen wij nu trachten de losse hypothesen te evalueren, en te kijken hoe sterk de effecten en verschillen zijn.

H1: In zowel model 2 (zonder de afkomst als variabele) als model 3 (met afkomst als variabele) laten zien dat informatievoorziening van significante invloed is op verkiezingsparticipatie (sig. = 0.000). In model 2 heeft informatievoorziening een B-waarde van 0,054 en in model 3 heeft informatievoorziening een B-waarde van 0,053.

Omdat er een positief, significant effect wordt gevonden van informatievoorziening op verkiezingsparticipatie kan hypothese 1 bevestigd worden. Wanneer de afkomst van respondenten wordt toegevoegd daalt het effect van informatievoorziening minimaal. Het effectverschil tussen model 2 en 3 is zo klein dat we aan de hand van deze gegevens niet kunnen zeggen dat informatievoorziening een belangrijke rol

speelt in het verklaren van het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen.

H2: Net als bij hypothese 1 blijkt ook hier in zowel model 2 als model 3 een significante invloed van de onafhankelijke variabele, in dit geval vertrouwen in het democratisch stelsel (sig. = 0,000). Model 2 en model 3 geven beide een B-waarde van 0,063 aan vertrouwen in het democratisch stelsel.

Omdat er een positief, significant effect wordt gevonden van vertrouwen in het democratisch stelsel kan hypothese 2 bevestigd worden. Er is geen effectverschil wanneer de afkomst wordt meegenomen als onafhankelijke variabele. Vertrouwen in het democratisch stelsel speelt zodoende geen belangrijke rol in het verklaren van het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen.

H3: Voor hypothese 3 zien we in zowel model 2 als model 3 dat het meer verbonden voelen met een partij een significante invloed heeft op verkiezingsparticipatie (sig. = 0,000). De B-waarde in model 2 (0,105) is hoger dan de B-waarde in model 3 (0,103). Wanneer de afkomst wordt toegevoegd daalt het effect van het verbonden voelen aan een partij.

Omdat er een positief, significant effect wordt gevonden van verbonden voelen met een partij op verkiezingsparticipatie kan hypothese 3 bevestigd worden. Het effectverschil tussen model 2 en 3 is zo klein dat we aan de hand van deze gegevens niet kunnen zeggen dat informatievoorziening een belangrijke rol speelt in het verklaren van het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen.

H4: Voor expressief gedrag wordt in zowel model 2 (sig. = 0,997) als model 3 (sig. = 0,854) niet significant bevonden op verkiezingsparticipatie. Hypothese 4 kan dus verworpen worden.

H5: Voor hypothese 5a vinden we dat het voltooien van hoger onderwijs significant is op verkiezingsparticipatie (sig. 0,000) in beide modellen. Bij model 2 is het effect van opleidingsniveau echter iets groter (B-waarde = 0,061) dan in model 3 (B-waarde = 0,059). Wanneer afkomst wordt toegevoegd daalt het effect van opleiding dus

minimaal. Omdat er een positief significant effect wordt gevonden van opleiding op verkiezingsparticipatie kan hypothese 5 bevestigd worden. Het effectverschil tussen model 2 en 3 is zo klein dat we aan de hand van deze gegevens niet kunnen zeggen dat opleidingsniveau een belangrijke rol speelt in het verklaren van het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen.

Voor hypothese 5b vinden we niet-significante resultaten in beide modellen. In model 2 vinden we een resultaat van 0,911 als significantie en in model 3 is de significantie 0,751. Deze hypothese kan zodoende verworpen worden.

Conclusie

In ons onderzoek proberen wij antwoord te geven op de vraag *‘Hoe is het verschil in participatie bij de verkiezingen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Nederland te verklaren?’*

In ons onderzoek hebben we allereerst aangetoond dat er een verschil is tussen niet-westerse allochtonen en autochtone respondenten in participatie in verkiezingen. Het effect van afkomst op verkiezingsparticipatie is significant en negatief. Daarnaast hebben we een aantal hypothesen opgesteld die volgens ons bij zouden kunnen dragen aan het verklaren van het verschil. Deze verklaringen waren in te delen naar drie theorieën: de rationele keuzetheorie, de theorie van expressief gedrag en de socialisatietheorie.

De theorie van expressief gedrag bleek verworpen te kunnen worden. Deze is niet significant van invloed op verkiezingsparticipatie bij zowel niet-westerse allochtonen als autochtonen in Nederland. Het dragen van een badge of vertonen van andere vormen van politieke expressie zijn dus niet van invloed op het participeren in verkiezingen. De hypothesen, die onder de socialisatietheorie vallen, konden deels bevestigd worden. We zien dat het opleidingsniveau van de respondent van significante invloed blijkt te zijn. Hypothese 5b moest verworpen worden; opleiding van de vader had geen significant effect op verkiezingsparticipatie.

Alle hypothesen die onder de rationele keuzetheorie vallen, worden in ons onderzoek bevestigd. De rationele keuzetheorie bleek erg toepasbaar op de vraag waarom mensen, zowel autochtonen als allochtonen, in Nederland in verkiezingen

participeren. De variabele met het grootste effect bleek verbondenheid met een specifieke partij.

In onze analyse bleek het echter niet aan te tonen welke variabelen meer invloed hadden op het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in verkiezingsparticipaties. De B-waarden, wanneer gecontroleerd voor afkomst, waren nagenoeg hetzelfde als wanneer dit niet gebeurde. Zodoende kunnen we onze hoofdvraag slechts deels beantwoorden.

Belangrijkste conclusie in ons onderzoek is zodoende dat er geen duidelijke en eenduidige indicator is voor het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in verkiezingsparticipatie. We zouden hieruit kunnen concluderen dat de getoetste hypothesen voor niet-westerse allochtonen en autochtonen vrijwel hetzelfde effect hebben op verkiezingsparticipatie. Voortgaand hierop kan gesteld worden dat, in onze analyse, er geen verschil is in tussen allochtonen en autochtonen wat betreft verklaringen voor verkiezingsparticipatie.

Discussie

Limitaties en aanbevelingen voor aanvullend onderzoek

In de gebruikte dataset (ESS, 2002, 2004, 2006, 2008) wordt de afhankelijke variabele gemeten aan de hand van de vraag of de respondent tijdens de laatste verkiezingen zijn/haar stem heeft uitgebracht. De respondent geeft zodoende zelf aan of hij/zij gestemd heeft. Deze manier van meten brengt het risico met zich mee dat er sociaalwenselijke antwoorden worden gegeven op de vraag. Deze manier van meten zou dus minder betrouwbaar kunnen zijn. Omdat deze variabele onze afhankelijke variabele is, is dit een belangrijke kanttekening bij de onderzoeksopzet van onze dataset.

Gezien de beperkte omvang van de onderzoeksgroep niet-westerse allochtonen kunnen geen harde conclusies getrokken worden. Het is echter opmerkelijk te noemen dat wij hebben moeten concluderen dat er geen verschil is tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen wat betreft verklaringen voor verkiezingsparticipatie. Er is namelijk wel een duidelijk verschil tussen allochtonen en autochtonen in

verkiezingsparticipatie. Dit lijkt een contradictie, en roept nieuwsgierigheid op. In ons onderzoek naar verklaringen voor het verschil in verkiezingsparticipatie tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen hebben wij een aantal aspecten (bewust) buiten beschouwing gelaten. Deze aspecten lenen zich zeer goed voor aanvullend onderzoek. Zo maakten wij geen onderscheid tussen de verschillende etnische groepen, mede omdat de dataset relatief weinig allochtone Nederlanders bevat. Wij zijn op de hoogte van de verschillen tussen Nederlandse allochtone groepen in de mate van integratie. Wij moedigen onderzoekers aan om data te verzamelen over de politieke gedrag van allochtonen waarmee de verschillen tussen allochtone groepen in kaart gebracht kunnen worden.

Om dezelfde reden hebben wij niet gedifferentieerd naar generatie. Wij zijn ook bekend met de verschillende mate van integratie over de generaties. Daarom moedigen wij onderzoekers aan om data te verzamelen over de politieke gedrag van allochtonen waarmee de verschillen tussen de verschillende generaties allochtonen in kaart gebracht kunnen worden.

Daarnaast hebben wij niet gedifferentieerd naar geloofsovertuiging en geslacht. Gezien de verschillen in gender rollen tussen de verschillende geloofsovertuigingen lijkt ons hier voor toekomstig onderzoek ook een taak weggelegd, ook te kijken naar de invloed van het (niet) stemmen van vrouwen.

Mede doordat ons onderzoek een kwantitatieve benadering hebben we ons beperkt tot bestaande theorieën en deze getoetst. De theorieën die wij gebruikt hebben zijn algemene theorieën over verkiezingsparticipatie. Wellicht dat er andere theorieën gevormd kunnen worden die specifiek opgaan voor een allochtone respondentengroep. Kwalitatief onderzoek leent zich volgens ons beter om achter (nieuwe)mechanismen te komen die bijdragen tot verkiezingsparticipatie. Bij toekomstig onderzoek zouden wij het daarom aanmoedigen kwalitatieve onderzoeksmethoden mee te nemen.

Een andere mogelijkheid voor vervolgonderzoek zou kunnen zijn te kijken naar de invloed van actualiteit en het politieke debat op de verkiezingsparticipatie van niet-westerse allochtonen. Hierbij zou gedacht kunnen worden aan bijvoorbeeld de invloed van verkiezingsbeloften die ten koste / ten bate zijn van de allochtone groep. Een

goed voorbeeld is de erkenning van de Armeense genocide die deels inzet was bij de 2e kamer verkiezingen van 2006. Hierbij kreeg D66 veel stemmen van allochtone Nederlanders omdat hun kandidaat van Turkse afkomst niet gedwongen werd stelling te nemen ten opzichte van de genocide. Hier is al over bekend dat het kan leiden tot ander stemgedrag (Van Heelsum & Tillie, 2000; Michon & Tillie, 2003a), en dat het kan bijdragen aan een partijvoorkeur. Maar nog niet of het ook daadwerkelijk leidt tot meer stemmers van allochtone afkomst op de totale populatie.

Daarnaast lijkt (kwalitatief) onderzoek naar in hoeverre de bestaande mechanismen anders uitwerken voor allochtonen dan autochtonen een belangrijk element voor vervolgonderzoek.

Wij hebben ons gericht op de landelijke verkiezingen. Echter is het mogelijk dat er bij de gemeentelijke verkiezingen er sprake is van andere theorieën en motivaties voor verkiezingsparticipatie, omdat de partijen en de politieke besluitvorming dichter bij het de burgers staan. Een aanbeveling zou dan ook zijn om te kijken welke factoren er een rol spelen bij participatie in gemeentelijke verkiezingen. Daarnaast zou gekeken kunnen worden of de resultaten verschillen met resultaten van landelijke verkiezingen en zo ja, waarom.

Beleid

Aangezien wij geen duidelijke verklaringen hebben kunnen vinden voor het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in verkiezingsparticipatie is het moeilijk beleidsimplicaties aan te dragen voor het verbeteren van de opkomst onder allochtonen. Aan de hand van ons onderzoek is wel duidelijk naar voren te brengen dat het beleid om verkiezingsparticipatie (in het algemeen) omhoog te brengen het beste gericht kan worden op het omlaag brengen van de kosten en het verhogen van de baten van verkiezingsparticipatie. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het makkelijker toegankelijk maken van informatie rond de verkiezingen, via internet of sociale media. Daarnaast zou de gang naar de stembus gemakkelijker gemaakt kunnen worden door bijvoorbeeld digitaal stemmen.

Literatuurlijst

Bélanger, E. & Nadeu, R. (2005). Political trust and the vote in multiparty elections. *European Journal of Political Research*, 44, 121 – 146.

Buchanan, J.M. (1954). Individual Choice in Voting and the Market. *The Journal of Political Economy*, 62(4), 334-343.

Carlsson, F. & Johansson-Stenman, O. (2010). Why Do You Vote and Vote as You Do? *Kyklos*, 63(4), 495-516.

Copeland, C. & Laband, D.N. (2002). Expressiveness and voting. *Public Choice*, 110(3/4), 351-363.

Downs, A. (1957). An Economic Theory of Political Action in a Democracy. *The Journal of Political Economy*, 65(2), 135 – 150.

Fennema, M. & Tillie, J. (2000). Opkomst verklaard: de casus Amsterdam. In J. Tillie, M. Fennema & A. van Heelsum (Eds.), *De Etnische Stem. Opkomst en stemgedrag van migranten tijdens gemeenteraadsverkiezingen, 1986 – 1988* (pp. 93 – 207). Utrecht: FORUM.

Feskens, R.C.W. (2007). Enquêteonderzoek onder allochtonen, het verminderen van non-respons. In P. Dekker, E.D. de Leeuw, A.E. Bronner, A. Smidts, J.E. Wieringa, & K. de Ruyter (Eds.), *Ontwikkelingen in het Marktonderzoek, Jaarboek 2007* (pp. 275 – 286). Haarlem: SpaarenHout BV.

Grossman, G. & Helpman, E. (2001). *Special Interest Politics*. Cambridge MA: MIT Press.

Heelsum, A. van & Tillie, J. (2000). Stemgedrag van migranten in de gemeenteraadsverkiezingen van 1998. In J. Tillie, M. Fennema & A. van Heelsum (Eds.), *De Etnische Stem. Opkomst en stemgedrag van migranten tijdens gemeenteraadsverkiezingen, 1986 – 1988* (pp. 18 – 92). Utrecht: FORUM.

Heelsum, A. van & Tillie, J. (2006). *Rapport: Opkomst en partijvoorkeur van migranten in de gemeenteraadsverkiezingen van 7 maart 2006*. Amsterdam: Instituut voor Migratie- en Etnische Studies.

Michon, L.B. & Tillie, J. (2003a). *Rapport: Amsterdamse polyfonie. Opkomst en stemgedrag van allochtone Amsterdammers bij de gemeenteraads- en deelraadsverkiezingen van 6 maart 2002*. Amsterdam: Instituut voor Migratie- en Etnische Studies.

Michon, L.B. & Tillie, J. (2003b). Politieke participatie van migranten in Nederland sinds 1986. In H. Pellikaan & M. Trappenburg (Eds.), *Politiek in de multiculturele samenleving* (pp. 126 – 159). Amsterdam: Boom.

Miller, A. H. & Listhaug, O. (1990). Political parties and confidence in government. *British Journal of Political Science*, 20, 357 – 386.

Milligan, K., Moretti, E., & Oreopoulos, P. (2004). Does Education Improve Citizenship? Evidence from the United States and the United Kingdom. *Journal of Public Economics*, 88, 1667 – 1695.

Pattie, C. & Johnston, R. (2001). Losing the voters' trust. *British Journal of Politics and International Relations*, 3, 191 – 222.

Ragsdale, L. & Rusk, J. G. (1993). Who are nonvoters? *American Journal of Political Science*, 37, 721 – 746.

Tullock, G. (2000). Some further thought on voting. *Public Choice*, 104, 181-182.